ڕۆژنامەی پێشکەوتن : یەکەم ڕۆژنامەی کوردی لە کوردستاندا

پێش 97 ساڵ لە سلێمانی یەکەم ڕۆژنامەی کوردی لە کوردستان دەرچووە

پ. ی. سەلام ناوخۆش-زانکۆی سەلاحەدین

لە قۆناغی شەڕ و ئاشتیدا، چەندەها ئەفسەر و کارمەندی ئینگلیز هاتونەتە کوردستان، لەنێوان ئەوانەدا، میجەرسۆن وەک کوردیزان و کوردناس و سیاسەتمەدار و ڕۆژنامەنووسێک لە هەموویان زیاتر ناسراوە. ماوەیەک بەناوی خوازراو خۆ بەکورد و موسڵمان لە کوردستان ژیاوە. ماوەیەک لە بەغدا ڕۆژنامەی (تێگەیشتنی ڕاستی) بە کوردی دەرکردوە. لە کوردستانیش یەکەم کەس بووە کە یەکەم ڕۆژنامەی کوردی لە کوردستان دەربکا. ماوەیەکیش بەتایبەتی لە ساڵی 1919وە هەتا هاتنەوەی شێخ مەحمود حاکمی سلێمانی بووە.
ئەم کورتە نووسینە کە لە سێ بەش پێکدێ، هەوڵێکە بۆ دەرخستنی چەند لایەنێک لە ژیان و هەڵوێستی میجەرسۆن.

لە بەشی یەکەمدا باس لە میجەرسۆن و زمانی کوردی کراوە. لەو بەشەدا باس لەوە کراوە کە سۆن لەپێناوی بەرژەوەندی وڵاتەکەیدا کوردیەکی وا فێربووە کە بە دەگمەن گومانی پێ ببردرێ کە کورد نەبێ. لە بەشی دووەم باس لە هەڵوێستی سۆن لە حوکمداری شێخ مەحمود و هەندێ مەسەلەی دی پەیوەست بە کوردەوە کراوە. لە بەشی سێیەم باس لە ڕەوشی ڕۆژنامەگەری کوردی لەدوای میجەرسۆن کراوە.

میجەرسۆن و زمانی کوردی:

میجەرسۆن لەساڵی 1898 بە پلەی شەرەف زانکۆی کامبریج تەواو دەکا. زۆر ئارەزووی زمانی ڕۆژهەڵاتیەکانی هەبووە. دام و دەزگای دەوڵەتی بەریتانی بۆ ئەوەی سود لەکەسانی وەک سۆن ببینێت، لە ساڵی 1902 سۆن دەنێرێتە ئێران، لەوێ هەر بۆ ساڵێک فێری زمانی فارسی دەبێ.(1) بۆ ئەوەی زیاتر لەئێران و کوردستان جێی خۆی بکاتەوە، لە ساڵی 1905 بەساختە موسڵمانبوونی خۆی ڕادەگەیەنێ.
لە بەشەکوردستانی بندەستی ئێراندا خۆی فێری زمانی کوردی دەکا. بەحوکمی ئەوەی فارسی و کوردی دەزانێ، بۆیە دەتوانێ بە ئاسانی خۆی بگەیەنێتە دەڤەری سلێمانی و هەڵەبجە. لە کوردستان ناوی دەگۆڕێ و

ناوی خۆی دەکا بە میرزا غولام حوسەینی شیرازی. ناوەکە تەواو فارسییە. بەم ناوە لە هەڵەبجە دەبێتە دەستی عوسمان پاشای جاف و عادیلە خانم. زۆر هاموشۆی خێڵەکی کردووە، چێتە هەموو دیوەخان و مزگەوت و بازاڕێک بەجۆرێ دەڵێن "میستەر سۆن سەری بچوایە نوێژ و ڕۆژی نەدەچوو".(2)
مەجەرسەن لەو گەشتەیدا کە خۆی ناوی ناوە گەشتێکی شاراوە بەرەو میسۆپۆتامیا و کوردستان، زانیارییەکی زۆری لەبارەی زمان و داب و نەریت و ڕەوشت و ئاکاری کوردەوە کۆکردۆتەوە.

لە دوو هەڵوێستدا، عوسمان پاشای جاف گومان لە کوردێتی سۆن دەکا. یەکەم عوسمان پاشا فەڕەنسی دەزانی و کتێبی فەڕەنسی دەخوێندەوە، جارێکیان سۆن پرسیاری لێ دەکا دەڵێ جەنابتان کتێبی فەڕەنسی دەخوێننەوە؟ ئەوە فەڕەنسی زانن؟ یەکسەر عوسمان پاشا لێی دەپرسێ تۆ چۆن دەزانی ئەم کتێبە فەڕەنسییە؟ سۆن لە وەڵامدا دەڵێ من پێشتر لای پیاوێکی فەڕەنسی ئیشم دەکرد، لەوێ هەندێ فەڕەنسی فێربوومە. بەڵام ئەم وەڵامە نەیتوانی تەواو گومانی عوسمان پاشا لەسەر سۆن لاببا.
“، یەکسەر گومانەکەی عوسمان پاشا دەبێ بە یەقین، بۆیە لەلای خۆی دەری دەکات و (3) پاش ماوەیەک بەدزی بەرەگەی پردێ- کەرکوک بەرەو بەغدا دەچێت و، لەوێشەوە دەگەڕێتەوە.ONدووەم جارێک لەنێوان سۆن و عوسمان پاشا گەنگەشە لە سەر شتێ دەبێ، سۆن لەبریتی بڵێ “نا” دەڵێ “نێ“
لە سەردەمی جەنگی جیهانی دا 1914-1918 جارێکی تر مەجەرسەن لەعێراق بەدەرکەوتەوە، کە ئینگلیز لە 11/3/1917 بەغدای داگیرکرد، ڕۆژنامەیەکی بەناوی (العرب) لە 4/7/1917 دەرکرد. لەپاش ئەوەی هێزی داگیرکاری ئینگلیز لەخوارووی کوردستان نزیک بووەوە ئەو لە بەغدا لە 1/1/1918 ڕۆژنامەیەکی بەناوی (تێگەیشتنی راستی) بڵاوکردەوە. لەژێر ناوی ڕۆژنامەکەدا نووسراوە: “ڕۆژنامەیەکی سیاسی و ئیجتیماعی و خادیمی یەکبوون و سەربەستی کوردانە”.(4)
زۆربەی توێژەرەوانی کورد لەو باوەڕەدان کە ئەو ڕۆژنامەیە مەجەرسەن و شوکری فەزڵی دەریان کردووە. هەر بۆ زیاتر دڵنیابوون لە سەر ڕۆڵی سۆن لەو ڕۆژنامەیەدا ئەوا ئیدمۆنز لە وەڵامی نامەیەک بۆ تۆفیق وەهبی دەنووسێ: “تێگەیشتنی راستی ئۆرگانی پڕوپاگەندەی سیاسی بەریتانی بوو، میستەر سۆن سەرپەرشتی دەکرد”.
لە 1/1/1918 هەتا 27/1/1919 شەست و حەوت ژمارەی لەو ڕۆژنامەیە دەرچووە. سۆن ئەزموونێکی باشی لە تێگەیشتنی راستی وەرگرت، پاش ئەوەی ڕاپەڕینەکەی شێخ مەحمود لەمانگی حوزەیرانی 1919 هەرەسی

هەنا، سەن بووە حاکمی ڕاستەوخۆی سلێمانی و لە نیسانی 1920 هەتا تەمووزی 1922 سەد و هەژدە ژمارەی لە ڕۆژنامەی (پێشکەوتن) دەرکرد، لەو ماوەیەدا ڕۆڵی بەرچاوی سەن لەبواری گرنگیدان بەزمانی کوردی دەردەکەوێ.

1- چاپخانەیەکی بە پیتی عەرەبی هەنا بۆ سلێمانی و ڕۆژنامەی پێشکەوتنی پێ دەردەکرد لەپاشان هەر بەو چاپخانەیە ڕۆژنامەکانی دی سلێمانی وەک بانگی کوردستان و ڕۆژی کوردستان و بانگی هەق و ئومێدی ئیستقلال و ژیانەوە… دەرچوون.
2- زمانی کوردی کردە زمانی فەرمی لە سلێمانی هەتا فەرمانێکی دەرکرد کە دەبێت ناوی شار بە (سلێمانی) بنوسرێ نەک (سلیمانیە).
3- لە پێناو پاککردنەوەی زمانی کوردی لە پەیڤی عەرەبی و تورکی و فارسی ئەو لە پێشکەوتن کێبەرکێیەکی ڕاگەیاند بە یەکەم و دووەم و سێیەم خەڵاتی دانا.(5)
لەبواری نووسینیش، ئەوا سەن لە قەناعی پێش و پاش جەنگ ئەم نووسینانەی لەبارەی زمانی کوردیەوە بڵاوکردۆتەوە:

Kurdish Grammar (Grammar of Kurdmanji of Kurdish language) .1 London 1913.
2. Elemenemtray Kurmanji Grammar (Sulaimania district) 1919
3. A Siuthern Kurdish Fork song in kermanshani dialect، journal of Royal Asiatic soliety 1909 jan. pp 35-51.
(4. Notes on a Kurdish dialect، Sulaimania.(6

گەواهی هەندێ لە توێژەرانی کورد
لەبارەی کوردیزانی سەن:
1- موحەممەد زەکی مێژوونووسی کورد لە (خولاسەیەکی تاریخی کورد و کوردستان) دەنووسێ: "بەقەد کوردێک کوردی ئەزانی و لە عالمەکی کورد زیاتر شارەزای زمانی کوردی بوو".
2- د. کەمال مەزهەری مێژوونووسیش لە (تێگەیشتنی ڕاستی) دا دەنووسێ: "کوردی زانینی سەن گەیشتبووە رادەیەک قورئانی پیرۆزی بە باشی وەردەگێڕایە سەر زمانی کوردی".(7)
هەر لەو بارەیەوە جارەکیان سەن بە بەردەمی چاپخانەیەکی سلێمانیدا تێدەپەڕێ و دەبینێ زەرکەس بە قومارەوە خەریکن، یەکسەر وتارێ بەناوی خۆیەوە لە (پێشکەوتن) بڵاودەکاتەوە و تێیدا دەڵێ:
"دەڵێم ئەم یاری یانە لەسەر پارە یان چایی بێ یاخود لەسەر هەرچی شتێکی تر بێ قومارە، فەرقەکیان لەنەواندا نی یە، لە قورئانی

پیرۆزدا بێژراوە: (یسألونک عن الخمر والمیسر قل فیهما اپم کبیر ومنافع للناس وأپمهما أکبر من نفعهما) یەعنی (لەتۆ دەپرسن لە مەی و قومار بڵێ لەو دوانەدا زیانی گەورە و قازانج هەیە، بەڵام زیانیان زۆرترە لە قازانجیان)، دیسان قورئان دەفەرموێت: (إنما یرید الشیگان أن یوقع بینکم العداوە والبغچاو فی الخمر والمیسر ویدعکم عن ژکر الله وعن الصلوات) یەعنی (جگە لەمە نی یە کە شەیتان دەیەوێ لەناوتانا دوژمنی و رق بخاتەوە بەمەی و قومار تەوە بهێڵێتەوە لە زکری خوا و لە نوێژ)."(8)

ئەمە وەنەبێ سەن مەبەستی بوبێ لاوی کورد لەزیانی قومار و مەی ئاگادار بکاتەوە، بەڵکو ئەو وەک دەوڵەتەکەی دووفاقیەتی بەکار دەهێنا، ئەگەرنا ئەو لەلایەک باسی زیانی قومار و مەی دەکا، لەلایەکی تر هەر لەناو سلێمانی لە بیستەکان بەڕەسمی (تیاترۆخانە)ی کردەوە. شێخ لەتیف لە یاداشتەکانی دا دەنووسێ: "سەن زۆر رەوشت نزم بوو، بەهەر لایەکدا بڕۆیشتایە سێ ئافرەتی ڕەوشت نزمی لەگەڵ خۆیدا دەبرد و جوانترین جلوبەرکی لەبەر دەکردن، تیاترۆخانەیەکی گشتی کردەوە بۆ ئەوەی رەوشتی خەڵکی پێ بێنێتە خوارە".(9)

واچاکە ئێستاش ئاگاداری ئەو هەڵمەتی بەدڕەوشت کردنەی کوردستان بین کە بەرنامەی دوژمنانە.

3- ئەحمەد خواجەی مێژوونووس لە (چیم دی) دا دەنووسێ: "پیاوەکی سیاسی، زیرەک، لە فارسی و کوردی زمان زان، ئارەزووی بەرزکردنەوەی زمانی کوردی ئەکرد، چەند نووسراوەکی دەست نووسی زۆر بەنرخی خۆی بەکوردی بەجێ هێشت لەزمانی کوردی بەزۆر شێوە و لە هەورامی و فارسی زۆر شارەزابوو".(10)

4- عەلی باپیر ئاغا، وەک خۆی دەڵێ بۆ کتاب لای میجەرسۆن لە سلێمانی دامەزراوە. رۆژێکیان میجەرسۆن بە عەلی کەمال دەڵێ: دەزانی من کوردی و فارسی لەتۆ باشتر دەزانم؟ عەلی کەمال دەڵێ: "سەن پێی وتم: من پارچە شیعرێکی فارسیت دەدەمێ بۆم بکە بە کوردی. گەر بۆ هەڵێ وەرت نەگێڕایە سەر زمانی کوردی ئەوە من ئەم قاپووتە نایابەی خۆمت لەگەڵ بیست ڕوپیە پێشکەش دەکەم، خۆ ئەگەر نەتتوانی کارەکە ئەنجام بدەیت یان هەڵەت تیاکرد، دەبێ تۆ گەواهی بۆ من بدەیت کە لەو بوارەدا لەتۆ زاناترم".

عەلی کەمال رۆشنبیرێکی دیاری سەردەمی خۆی بوو، کوردی و فارسی زۆر باشی دەزانی، بۆیە بە سەڵمینەوە بە بەریکانە یە رازی دەبێ و شیعرەکە بە رۆژی پاشتر بە کوردی وەردەگێڕێ و دەیداتە سەن، سەن لە وەڵامدا دەڵێ عەلی ئەفەندی دەڕاندت، عەلی کەمالیش سەرسام دەبێ

چونکە ئەو هەموو بەهرەو توانای خۆی بەکارهێناوە بۆ ئەوەی بەریکانێیەکە بباتەوە. سەن دەڵێ: "من دەستخۆشیت لێ دەکەم شیعرەکەت زۆر بەجوانی وەرگێڕاوەتە سەر شێوەی کوردی، بەڵام لەکۆتاییدا نووسیوتە: (ساحێبی)، ئەم هەڵبەستە (سەعدی شیرازی)یە. ئەم زاراوەیە (ساحێب) کوردی نییە عەرەبییە، دەبوایە تۆ لەباتی ئەوە بتنووسیایە (خاوەن) یان (خاوەنی)، ئەمە کوردییەکی ڕەسەنی شێوەی سلێمانییە".
کە ئەمانەم بیست هەر بەپێوە وشک بووم، دوای تاوێک سەرسامی دەستم لە گەردنی خۆم داو وتم ئەشهەدو تۆ کوردی لەمن باشتر دەزانی و تۆ براوە و من دۆڕاوم".(11)

قۆناغی دوای مەجەرسەن و ڕۆژنامەگەری کوردی

لە پاش هەڵاتنی مەجەرسەنی حاکمی موتڵەقی سلێمانی، هەرچەندە هەندە نووسەرو فەرمانبەری ڕۆژنامەی (پێشکەوتن) لەگەڵ مەجەرسەن چوون بۆ کەرکوک، هەروەها مەجەرسەن پیلێکی چاپخانەکەی دەرهێنا، بەڵام ئەو چاپخانەیە ڕۆڵێکی زۆر گرنگی بینیوە لە ڕەوتی ڕۆژنامەگەری کوردیدا بەجۆرێ حکومەتی کوردی سێ ڕۆژنامەی زمانحاڵی خۆی بەو چاپخانەیە چاپکردووەو بابەتەکانی ئەو ڕۆژنامانە بەشێک لە مێژووی سیاسی و کەلتووری ئێمە دەنوێنن.

لە سلێمانی ڕێکخراوێکی سیاسی هەبوو ناوی (جەمعیەتی کوردستان) بوو، مستەفا پاشا یاموڵکی لە تەمموزی 1922 سەرۆکی ئەو کۆمەڵەیە بوو. هەرکە مەجەرسەن لە ئەیلولی 1922 سلێمانی بەجێهێشت و شێخ مەحمود حکومەتێکی کوردی دامەزراند، مستەفا پاشا یاموڵکی ئیمتیازی ڕۆژنامەیەکی بەناوی (بانگی کوردستان) وەک زمانحاڵی کۆمەڵەکەی وەرگرت و خۆیشی بووە بەڕێوەبەری بەرپرس و سەرنووسەر.

یەکەم ژمارەی ڕۆژنامەی بانگی کوردستان لە 2/8/1922 هەتا 3/11/1922 سێزدە ژمارەی لێدەرچووە، ماوەیەک لەجیاتی ئەم ڕۆژنامەیە، شێخ نوری شێخ ساڵحی شاعیر، ڕۆژنامەی (ڕۆژی کوردستان)ی وەک زمانحاڵی حکومەتی دووەمی کوردستان دەرکردووە. یەکەم ژمارەی ئەم ڕۆژنامەیە لە 15/11/1922 دەرچووە، دوازمارەش (ژمارە 15) لە 3/3/1923 درچووە.
لەپاشان (ڕۆژی کوردستان) چیتر دەرنەچوو، بەڵام موستەفا پاشای یاموڵکی ژمارەی (14)ی بانگی کوردستانی دەرکردووە. هەر مستەفا پاشا سێ ژمارەی تری (بانگی کوردستان) ی لە بەغدا دەرکردووە.
لە پاش ئەوەی حکومەتی دووەمی شێخ مەحمود لەسلێمانی دەڕوخێ، شێخ

ناچار دەبێ بچێتە شاخ، لەوێ ڕۆژنامەی (بانگی هەق) وەک یەکەم ڕۆژنامەی شاخ دەردەکات. یەکەم ژمارەی (بانگ هەق) یاخود (بانگی هەق) لە 28/مارتی 1923 دەرچووە، لەبەر ئەوەی ئەم ڕۆژنامەیە زمانحاڵی ئەردوی کوردستان بووە، بۆیە ئەو ژمارەیە تەنیا یەک وتار بووەو ئەویش بریتی بووە لە چەند هەواڵە و ئاگادارییەک بۆ هێزی پێشمەرگە و خەڵکی کوردستان.

گرنگە کورتە ئاماژەیەک بۆ ئەو ژمارەیەی (بانگی هەق) بکەین. ئەو ژمارەیە تژی بووە لە چەندەها ئایەتی قورئانی وەک (انما المؤمنون إخوە) و (ولا تحزن ان الله معنا) و (ومالنەر الا من عند الله). ئەم ڕۆژنامەیە تەنیا دوو ژمارەی سەربەخۆی لێدەرچووە، دواژمارەی (کە هەندێ بۆ ژمارە سێی دادەنێن) لە 12/4/1923 دەرچووە. هەرچی ژمارە دووە، چاپ نەکراوەو لەهیچ شوێنێ بڵاو نەکراوەتەوە.

جارێکی تر کە شێخ مەحمود توانی بێتەوە سلێمانی، ڕۆناکبیرانی ئەوسا وەک ڕەفیق حیلمی، ئەحمەد خواجە، ئەحمەد □بری، حسێن کازم سەرقاڵی دەرکردنی ڕۆژنامەیەکی تر بوون.

ڕەفیق حیلمی خۆی دەنووسێ: "دوای هاتنەوەی شێخ مەحمود بۆ سلێمانی (بانگی کوردستان) بەینێکی تر بڵاوکرایەوە. ئینجا لەجێی ئەو ڕۆژنامەی (ئومێدی ئیستقلال) هاتە بڵاوکردنەوە.". لەو ماوەیەدا تەنیا ژمارە (14)ی بانگی کوردستان بڵاوکراوەتەوە. مستەفا یاموڵکی بەتەنیا لە 8/6/1923 دەریکردووە.

ئومێدی ئیستقلال دوا ڕۆژنامەی زمان حاڵی حکومەتەکانی شێخ مەحمود بووە. ئەو ڕۆژنامەیە (25) ژمارەی لێدەرچووە، ژمارەی یەکەمی لە 20/9/1923 بووە، دوا ژمارەشی لە 25/5/1924 بووە.

ئەو پێنج ڕۆژنامەیە (پێشکەوتن، بانگی کوردستان، ڕۆژی کوردستان، بانگی هەق، ئومێدی ئیستقلال)، وەرچەرخانێکی گرنگیان لە مێژووی شاری سلێمانیدا بەرپاکرد. لەدوای ئەو ڕۆژنامانە چەندەها ڕۆژنامەی تر وەک (ژیانەوە)، (ژیان) و (ژین) لە بیستەکانی سەدەی بیستەم دەرچوونە. هەر ئەو ڕۆژنامانەش وای لە نوسەرانی سلێمانی کرد کە شارەکەی خۆیان بە پایتەختی ڕۆناکبیری بزانن.

لەکۆتاییدا، ئەگەر مێجەرسۆن بۆ چەندەها مەبەست و ئامانجی سیاسی چاپخانەی هێنایە سلێمانی و یەکەم ڕۆژنامەی کوردی لەو شارە دەرکرد، ئەوە ئەو کارەی ئەو بۆ بەرژەوەندی ژیانی ڕۆژنامەڤانیی کوردی تەواو بوو.

بەراوردی ڕۆژنامەی کوردستان دەگەڵ ڕۆژنامەی پێشکەوتن

لە نێوان هەردوو ڕۆژنامەکەدا 22 ساڵ هەیە ، بەڵام جیاوازیەکی بنەڕەتی هەیە. ڕاستە ڕۆژنامەی کوردستان ڕۆژنامەی ئۆپۆزسیۆنی دەوڵەتی عوسمانی بوو ، بەڵام ڕۆژنامەکە ڕۆژنامەیەکی ڕادیکال نەبوو ، بەڵکو ڕۆژنامەیەکی ڕیفۆرمی بوو. نەیدەویست لە دەوڵەتی عوسمانی جیا ببێتەوە هەتا پاش چەند ژمارەیەك میقداد بەدرخان لە ڕۆژنامەکە نەما، گەڕایەوە دەوڵەت ، وەك دکتۆر فەرهاد پیرباڵیش دەڵێت : عەبدولرەحمان بدرخان ڕۆژنامەکەی گرتەئەستۆ ، خودی عەبدولرەحمان بدرخان خۆی وەك عەبدوڵڵا جەودەت ئەندامی بزووتنەوەی تورکە لاوەکان بوو !
ڕۆژنامەی کوردستان ڕۆژنامەی سەدەی نۆزدەهەم بوو ، لە ڕووی ئەتەکیەتی ڕۆژنامەیەوە ڕۆژنامەیەکی تەواو هونەری نەبوو هەروەها لە ڕووی ڕادیکالیەوە وەك ڕۆژنامەی عوسمانی شەریف پاشا نەبوو.
لێرەدا ڕەوشی دەربەدەری و کۆتاییەکانی سەدەی نۆزدەهەم لە بەر چاو بگرین ، چونکە دوو فاکتەرە دەوریان هەبوو لە سەر شوناسی ڕۆژنامەکە. هەر ئەو دوو فاکتەرەش دەوریان هەبوو لە سەر بەردەوام نەبوونی ڕۆژنامەکە.
لە کۆتاییەکانی شەڕی یەکەمی جیهانی ، سۆن و شوکری فەزلی لە بەغدا لە ساڵی 1918 ڕۆژنامەیەکیان بەناوی " تێگەیشتنی ڕاستی " لە بەغدا بە کوردی دەرکرد. لە دوای ڕووخاندنی حوکمداری شێخ مەحموود ، مێجەر سۆن بووە حاکمی سلێمانی و یەکەم ڕۆژنامەی کوردی لە سلێمانی بەناوی پێشکەوتن یا پێشکەوتنی سلێمانی دەرکرد .

ئامانجی ڕۆژنامەکە بۆ دوورخستنەوەی لایەنگرانی شێخ مەحموود و دەوڵەتی عوسمانی بوو لە دژی کوردی . مێجەر سۆن دەیویست ناسیونالیزمێکی مەدەنی لە پیاوماقووڵ و ڕۆشنبیرانی کورد لە ژێر سایەی حوکمڕانی ئینگلیز پێکبێنێت.
ڕاستە مێجەر سۆن هەموو شتێکی لە پێناو ئینگلیز کرد و دەیویست کوردانێکی گوێڕایەڵ بۆ ئینگلیز بنیات بنێ و شێخ مەحموودێکی ئینگلیز دۆست لە ڕۆشنبیرانی کورد دروست بکات.
دەتوانم بڵێم لە ڕووی کۆنتێکستی جیوگرافی و ناوەڕۆکەوە ، ڕۆژنامەی پێشکەوتن زیاتر کوردستانی بوو، بەڵام رۆنامەی کوردستان رۆژنامەی دیاسپۆرای کورد بوو .